

Predlog priporočila Sveta „Most do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade“, ki nadomešča Priporočilo Sveta z dne 22. aprila 2013 o vzpostavitvi jamstva za mladino

Predlog priporočila Sveta „Most do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade“ je del paketa dokumentov za mlade, ki ga je Komisija objavila v začetku julija 2020. Poleg okrepljenega Jamstva za mlade vključuje tudi priporočila na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja, vajeništva ter podjetništva mladih. Cilj svežnja je širša podpora zaposlovanju mladih v bodoče kot del strategije za okrevanje po pandemiji Covid-19, ki bo temeljila na zelenem in digitalnem prehodu.

Nov predlog Jamstva za mlade temelji na izkušnjah izvajanja Jamstva za mlade od leta 2013 dalje. Komisija v predlogu ohranja osnovni koncept Jamstva za mlade, torej ponudbo zaposlitve, izobraževanja, usposabljanja ali vajeništva mladi osebi po zaključku formalnega izobraževanja ali nastanka brezposelnosti. Razširja pa ciljno skupino mladih do zaključenega 29. leta starosti (prej 24 let) in namenja večjo pozornost ranljivim skupinam mladih, ki so najbolj oddaljeni od trga dela (t.i. NEET mladi, posebno dolgotrajni NEET mladi, invalidi ter mladi s podeželja).

Komisija predlog novega Jamstva za mlade strukturira po naslednjih fazah:

- Opredelitev ciljne skupine (boljše poznavanje raznolikosti NEET skupine mladih, potrebe po veččinah, tudi na lokalni ravni, ter zgodnje prepoznavanje tveganj za nastanek NEET v času izobraževanja);
- Privabljanje mladih v program (dvig osveščenosti, uporaba modernih komunikacijskih kanalov, prilagojenih mladi populaciji in več aktivnosti za privabljanje mladih iz ranljivih skupin);
- Priprava na ponudbo (individualno profiliranje, svetovanje, usmerjanje, mentorstvo, dvig ravni veščin, pri čemer posebej izpostavi digitalne veščine);
- Ponudba (zaposlitev, usposabljanje, vajeništvo, nadaljnje izobraževanje).

Glede na širšo in bolj raznoliko ciljno skupino mladih, tako po starostnem razponu kot tudi glede ovir in motiviranosti, novo Jamstvo za mlade namenja večjo težo predhodnim fazam in preventivnim aktivnostim, pred samim vstopom mlade osebe na trg dela. Več aktivnosti predvideva na področju privabljanja mladih v program (t.i. outreach), po vključitvi v program pa boljše in individualizirano profiliranje glede na prednosti in ovire mlade osebe, pri čemer opozarja na potrebo po dovoljšnem številu ustreznih usposobljenih svetovalcev. Profiliranju nato sledi okrepljeno svetovanje in usmerjanje in na koncu ustrezno usposabljanje, pri čemer je velik poudarek na digitalnih, zelenih, podjetniških kompetencah in veščinah vodenja kariere.

Predlog tudi poudarja krepitev partnerstev, tako med izvajalci programa kot tudi s socialnimi partnerji, izobraževalnimi institucijami, mladinskimi organizacijami, organizacijami civilne družbe, ponudniki storitev iz različnih resorjev ter tudi med javnimi institucijami, ki zagotavljajo podporo na različnih področjih npr. družine, invalidov, sociale, zdravja ter javnih stanovanj.

Stališče:

Slovenija meni, da je prenovljeno Jamstvo za mlade (Jamstvo) korak naprej v ciljni obravnavi mladih, ki vstopajo na trg dela. Ocenjuje, da se novo Jamstvo v primerjavi s predhodnim še bolj osredotoča na področje izobraževanja in usposabljanja vključno z zgodnjimi preventivnimi aktivnostmi in karierne

orientacije že v času izobraževanja. Dobrodošla je tudi predvidena krepitev načinov doseganja mladih z izmenjavo informacij med različnimi akterji z namenom hitrega ukrepanja in zgodnje identifikacije tistih posameznikov z večjim tveganjem za prehod v neaktivnost. Preventivne dejavnosti so ključne, da se že v času šolanja prepozna osebe, ki so ranlivejše in se pravočasno ukrepa. Pri tem priporočilo opozarja na pomembno vlogo šol, staršev, lokalne skupnosti, kariernih centrov za mlade in lokalnih mladinskih organizacij.

Predlog gradi na izkušnjah dobrih praks in na premoščanju vrzeli v izvajanju Jamstva, ki so se pokazale v prejšnjem obdobju. Slovenija pozdravlja novo usmeritev, ki poleg hitre aktivacije mladih, izpostavlja potrebo po intenziviranju pomoči ranljivih skupinam in dolgotrajno neaktivnim mladim, kar zagotovo prinaša dodano vrednost izvajanju Jamstva v prihodnje. Slovenija je že v obdobju 2013-2020 razširila ciljno skupino mladih na starost do dopolnjenih 29 let in podpira predlog razširitve ciljne skupine v okviru Jamstva.

Večji poudarek v okrepljenem Jamstvu je postavljen na privabljanju neaktivnih mladih v program ter na poglobljenem profiliranju, svetovanju in usposabljanju, prilagojenem potrebam in željam mlade osebe. Ta faza zajema širši obseg nalog kot do sedaj in zahteva dovolj ustrezno usposobljenih svetovalcev, med drugim priporoča tudi multidisciplinarne skupine za vodenje posameznih primerov ter nadaljnjo podporo mladim tudi po vključitvi v ponudbo z namenom načrtovanja dodatnih aktivnosti in zbiranja podatkov o kvaliteti ponudbe. Slovenija je že v prejšnjem obdobju oblikovala skupino svetovalcev za mlade na Zavodu RS za zaposlovanje. Skupina uspešno deluje in je sofinancirana iz evropskih sredstev, Komisija jo je tudi označila kot primer dobre prakse, zato si želimo tovrstno prakso nadaljevati in storitve za mlade še dodatno okrepiti, skladno s predlogom Priporočila, ki krepi aktivnosti doseganja, informiranja, motiviranja in kariernega svetovanja za mlade. Slovenija je v okviru skupine svetovalcev za mlade že zadnji dve leti uspešno vpeljala storitev zagovorništva za ranljive mlade, kakor tudi multidisciplinarne skupine za reševanje težjih individualnih primerov. Kot zelo pozitivno dodano vrednost Slovenija ocenjuje tudi predlagano spremljanje mlade osebe po vključitvi v ponudbo, z namenom, da se preveri ustreznost in kvaliteta ponudbe, kakor tudi, da se mladi osebi ponudi dodatna pomoč, v kolikor jo potrebuje. Glede na kadrovske, vsebinske in s tem finančno bolj zahtevne naloge v bodoče ter tudi z vidika kontinuiranosti, želi Slovenija nadaljevati in okrepiti podporo svetovalcev za mlade v obliki trajnejšega mehanizma v okviru evropskih sredstev.

Slovenija tudi ocenjuje, da predlog zahteva kompleksnejšo partnersko shemo deležnikov in izvajalcev v okviru Jamstva in povezovanje ter usklajevanje širšega spektra storitev. Izhajajoč iz predloga, da lahko mlada oseba vstopi v shemo jamstva za mlade pri kateremkoli izvajalcu, predvideva, da bi morali izvajalci zagotavljati večji nabor zahtevnejših nalog, kot jih trenutno opravljajo. Pri tem je potrebno zagotoviti tudi jasen način sodelovanja med njimi, ustrezen mehanizem pretoka informacij, ki bo skladen s pravili o varovanju osebnih podatkov in ustrezno usposobljenost vseh sodelujočih izvajalcev oz. ponudnikov. Slovenija predlaga, da se v priporočilu bolj poudari pomembnost koordinacije vseh partnerjev ter integrirane obravnave mlade osebe. Izkušnje v Sloveniji kažejo, da je ključ za uspešno aktivacijo dolgotrajno neaktivnih mladih v tesnem in kontinuiranem sodelovanju med vsemi relevantnimi institucijami na trgu dela.

Vloga Zavoda RS za zaposlovanje v RS se bo v okviru novega Jamstva še okrepila, tako z vidika storitev registracije v shemo Jamstva, kakor tudi pri zbiranju in obdelavi podatkov za spremljanje izvajanja Jamstva, skladno s sprejetim metodološkim okvirjem. Slovenija opozarja na težavnejše zbiranje in kvaliteto podatkov ob večjem številu vstopnih točk pri izvajalcih ter s tem povezano težje vzpostavljanje integriranih podpornih storitev za mlade po načelu t.i. »one-stop-shop«. Z morebitnim vključevanjem novih izvajalcev, ki niso javne institucije, bo oteženo zbiranje podatkov, ki so potrebni za letno poročanje na podlagi metodološkega okvira, saj bodo poleg pomanjkanja ustrezne

informacijske podpore, oviro predstavljala tudi pravila o varstvu osebnih podatkov. Ob tem Slovenija opozarja na previdnost pri morebitnem širjenju okvirja indikatorjev za poročanje o izvajanju Jamstva, saj le-to zahteva čas in dodatne finančne vire za prilagajanje vzpostavljenih informacijskih sistemov.

Glede na navedeno Slovenija poudarja, da mora biti kompleksnost izvajalske sheme in širina storitev ustrezno podprta zadostnimi finančnimi sredstvi, sicer sheme ne bo mogoče izvesti v polnem obsegu. Slovenija zavzema stališče, da se omogoči financiranje Jamstva v naslednjih sedmih letih v okviru ESS+ tudi za države članice, ki izkazujejo stopnjo NEET mladih pod povprečjem Evropske unije.

Predlog Priporočila izpostavlja pomen oblikovanja storitev za mlade, ki so prilagojene tako potrebam posameznika kot tudi trga dela. Na trgu dela ima pomembno vlogo dobro razvit sistem napovedovanja spretnosti, ki po mnenju Slovenije sodi med pomembne podporne ukrepe, ki prispevajo k lažjemu prilagajanju izobraževanj in usposabljanj na trgu dela, posledično pa tudi k boljši zaposljivosti mladih in zmanjševanju strukturnih neskladij na trgu dela.

Predlog omenja tudi spodbude za podjetništvo kot del ponudb za zaposlovanje. Pri tem Slovenija opozarja na previdnost pri spodbujanju samozaposlovanja mladih, saj so bili samozaposleni močno prizadeti zaradi posledic epidemije COVID-19. Socialni partnerji v RS nasprotujejo spodbujanju samozaposlovanja tudi zaradi višjega tveganja prekarne zaposlitve in nižje socialne varnosti samozaposlenih. Kljub temu se Slovenija strinja, da so kompetence s področja podjetništva, kreativnosti in inovativnosti pomembne in da jih je potrebno začeti razvijati že v času formalnega izobraževanja, aktivnosti, ki spodbujajo podjetništvo za mlade pa bi morale biti povezane s poglobljenim usposabljanjem in celovitim podjetniškim svetovanjem.

Z vidika preprečevanja prekarizacije na trgu dela, kateri so mladi podvrženi v večji meri kot starejše generacije, Slovenija predlaga, da se v Priporočilu izpostavi tudi potrebo po aktivnostih ozaveščanja mladih o dostojnem delu in pravicah, ki jih imajo na trgu dela.

Kot zelo pozitivno Slovenija vidi tudi priporočilo, da naj se v vseh državah okrepijo partnerstva med ponudniki Jamstva in drugimi akterji, predvsem mladinskimi organizacijami, socialnimi partnerji in drugimi organizacijami, ki delujejo v mladinskem sektorju na nacionalnem nivoju. Slovenija je v dosedanjem obdobju izvajanja Jamstva razvila dobro komunikacijo in konstruktivno, redno sodelovanje vseh relevantnih partnerjev, kar vsekakor doprinese k večji informiranosti, ozaveščenosti, usklajenosti delovanja in uspešnosti izvajanja. Slovenija podpira vključenost deležnikov v vseh fazah procesa oblikovanja, spremljanja, izvajanja in vrednotenja Jamstva.

Predstavniki slovenskih mladinskih organizacij so podali svoja stališča na predlog Priporočila. V svojih stališčih poudarjajo, da je izvajanje Jamstva prineslo več priložnosti za mlade ter podpirajo nadaljnjo krepitev aktivnosti na tem področju. Kot zelo pozitivno izpostavljajo širitev starostne meje do vključno 29. leta starosti, pomen ciljnega ukrepanja in individualnega pristopa, prepoznavanje ranljivih skupin mladih in aktiviranje dolgotrajno neaktivnih. Slovenske mladinske organizacije si želijo večji poudarek na trajnem zaposlovanju mladih in zagotavljanju dostojnega dela. Kljub temu, da Priporočilo omenja potrebo po zagotavljanju kakovosti ponudb, izpostavljajo, da bi bilo potrebno določiti bolj jasne in zavezujoče kriterije kakovosti za posamezne ponudbe. Poudarjajo tudi, da je potrebno zagotoviti dovolj evropskih finančnih sredstev, ki bodo podpirala aktivnosti Jamstva v državah članicah, zagotoviti pa je potrebno tudi namenska sredstva za komuniciranje in informiranje o Jamstvu, pri sami pripravi in izvedbi komunikacijskih kampanj pa vključiti tudi mladinski sektor.